

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Прев 826/2024
29.05.2026. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Татјане Матковић Стефановић, председника већа, Јасмине Стаменковић, Татјане Ђурица, чланова већа, у парници тужиоца – противтуженог Предузеће за снимање и издавање звучних записа и музике Студио „ММГ“ ДОО Београд, кога заступа Александар Продановић, адвокат из ..., против туженог – противтужиоца „ДИСКОС“ Друштво са ограниченом одговорношћу за издавање и производњу носача звука и слике Александровац, кога заступа Аца Милутиновић, адвокат из ..., ради утврђења, одлучујући о ревизији туженог – противтужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 2008/24 од 09.05.2024. године, у седници одржаној 29.05.2026. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Привредног апелационог суда Пж 2008/24 од 09.05.2024. године у делу којим је потврђена пресуда Привредног суда у Београду П 893/18 од 14.12.2023. године у ставу I, III и IV и у истом делу пресуда Привредног суда у Београду П 893/18 од 14.12.2023. године и спис враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 2008/24 од 09.05.2024. године одбијене су као неосноване жалбе тужиоца и туженог, па је потврђена пресуда Привредног суда у Београду П 893/18 од 14.12.2023. године којом је у ставу I усвојен тужбени захтев и утврђено да је тужилац – противтужени носилац права произвођача фонограма, ближе наведених у том ставу под редним бројевима 1. до 435. У ставу II одбијен је тужбени захтев да се тужени обавезе да тужиоцу исплати износ од 600.000,00 динара на име неоснованог обogaћења са законском затезном каматом почев од дана неосновано примљене накнаде за 2010. годину од организације ОФПС па до исплате, у ставу III одбијен је противтужени захтев туженог- противтужиоца да се утврди да је носилац права произвођача фонограма ближе наведених у том ставу и у ставу IV је одлучено да свака странка сноси своје трошкове парничног поступка.

Против наведене пресуде тужени – противтужилац је, преко пуномоћника адвоката, уложио ревизију због битних повреда парничног поступка и погрешне примене материјалног права. У смислу образложених навода ревизије предлаже да се у побијаном

делу одлука другостепеног суда преиначи, евентуално да се укину пресуде првостепеног и другостепеног суда.

Тужилац – противтужени је поднео одговор на ревизију којом оспорава дозвољеност исте, а затим основаност ревизијских разлога и тачност ревизијских навода. Предлаже да се ревизија, као неоснована, одбије.

Ценећи дозвољеност ревизије, Врховни суд налази да је исто ваљало ценити са више становишта. Прво, са становишта временског важења одредбе члана 214а Закона о ауторском и сродним правима која у ставу 1. прописује да на поступак по тужби, предлогу за одређивање привремене мере, правном леку и предлогу за обезбеђење доказа сходно се примењују одговарајуће одредбе закона којим се уређује парнични поступак и закона којим се уређује поступак извршења и обезбеђења а ставу 4. да је ревизија увек дозвољена у споровима због повреде ауторског и сродног права када се не односе на имовинскоправни захтев. Ова одредба додата је у Закон о ауторском и сродним правима изменама објављеним у Службеном гласнику број 66/19 од 18.09.2019. године а ступила на снагу 8 дана од дана објављивања. Тужба у овој правној ствари поднета је 13.03.2014. године, раније донета првостепена пресуда П 1966/14 од 30.05.2016. године укинута је одлуком Привредног апелационог суда Пж 5510/2016 од 12.02.2018. године када је спис враћен првостепеном суду ради одржавања нове главне расправе, што указује да у то време није била на снази одредба члана 214а. Прелазним одредбама измена и допуна закона није регулисано да ли се наведена одредба, иначе процесног карактера, примењује на судске поступке који су у току. У таквој ситуацији важи општи принцип тренутног дејства новог процесног закона према коме се позитивни пропис примењује на поступке који су у току. Овај правни принцип кореспондира са одредбом члана 197. Устава Републике Србије који установљава забрану повратног дејства закона односно ретроактивне примене закона на окончане правне ситуације. Како се право на подношење ревизије не стиче тренутком подношења тужбе већ моментом доношења правноснажне другостепене пресуде, што је у складу са схватањем Уставног суда израженом у одлуци Уж 5149/2017 од 25.04.2019. године, како је другостепена одлука у овом предмету донета 09.05.2024. године, то коначно значи да се у овом случају има применити одредба члана 214а Закона о ауторском и сродним правима која је ступила на снагу у току трајања парнице а пре њеног правноснажног окончања.

Даље, према одредби става 3. и 4. наведеног члана 214а Закона о ауторском и сродним правима спорови из ауторског и сродних права не сматрају се споровима мале вредности, а ревизија је увек дозвољена у споровима "због повреде ауторског и сродног права" када се не односе на имовинскоправни захтев. Отуда, следеће спорно питање за оцену дозвољености ревизије јесте да ли се ради о "повреди сродног права" која би чинила да је ревизија увек дозвољена (и у смислу члана 403. став 2. тачка 1. Закона о парничном поступку), или се не ради о повреди права у ком случају би ревизија била дозвољена под условом из става 2. тачка 2. и 3. истог члана (да је другостепени суд преиначио пресуду и одлучио о захтевима странака или усвојио жалбу, укинуо пресуду и одлучио о захтевима странака) или става 3 (ако испуњава имовински цензус).

Одредбом члана 204. Закона о ауторском и сродним правима прописано је да повреду ауторског или сродног права представља неовлашћено вршење било које радње која је обухваћена искључивим правима носиоца ауторског или сродног права, неплаћање накнаде прописане овим законом или уговором, као и неизвршење других обавеза према носиоцу ауторског или сродног права прописаних овим законом. Права произвођача фонограма састоје се од имовинскоправних овлашћења од којих су нека искључиве природе (овлашћење на умножавање фонограма, овлашћење на стављање примерака фонограма у промет, овлашћење на давање примерака фонограма у закуп, овлашћење на јавно саопштавање фонограма). Међутим, спор у коме се оспорава сам правни статус титулара сродног права, односно спор о правном основу искључивих овлашћења ипак представља спор о повреди сродног права чију апсолутну заштиту пружа Закон о ауторском и сродним правима.

Следом изнетог, супротно наводима тужиоца-противтуженог, ревизија јесте дозвољена.

У поступку доношења другостепене одлуке није учињена апсолутно битна повреда из чл. 374 ст. 2 тач. 2 Закона о парничном поступку на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

По спроведеном доказном поступку у ком је извео доказ саслушањем сведока и тужиоца, те извршио увид у достављену писану документацију, првостепени суд закључује да је прво снимање звука (фонограма), за које се тражи утврђење носиоца права произвођача, извршено у организацији и финансијским средствима АА. Без обзира што АА као физичко лице није могао бити регистрован за обављање делатности производње фонограма он је организовао снимање, звао је извођаче (сведоке ББ, ВВ, ГГ, ДД) да дођу у студио ради снимања фонограма, у студију их дочекивао и организовао снимање својим средствима, договарао детаље око композиција, текстова, аранжмана и сл. Образлаже да је тужилац доставио табеларни приказ свих фонограма који су предмет овог спора поређаних по хронолошком реду од најстаријег до најновијег, са назнаком имена певача, о ком албуму је реч, које године су објављени, који су редни број у тужби као и у ком студију су снимљени, као и табеларни приказ који садржи време настанка сваког од фонограма који су предмет овог спора. Закључује да је доказано да је АА, у смислу одредбе чл. 125 Закона о ауторском и сродним правима произвођач фонограма који су предмет захтева, те да је стога био овлашћен да права пренесе даље, коначно на тужиоца. Првостепени суд наводи да тужени није доставио доказе да је платио или организовао производњу предметних фонограма а да се приложени уговори односе на интерпретаторске накнаде које нису од утицаја на утврђење права произвођача фонограма. Противтужбени захтев првостепени суд одбија како због недостатка активне легитимације сматрајући да није било могуће да тужени стекне било каква сродна права произвођача фонограма као правни следбеник ДП "ДИСКОС" Александровац, имајући у виду да у време приватизације туженог фонограми нису били предмет купопродаје. Сматра да је тужени стекао само тачно утврђене делове капитала субјекта приватизације али не и права

интелектуалне својине. Осим тога, како образлаже, није доказао да су у његовој организацији и његовим средствима сачињени фонограми.

Другостепени суд налази правилном одлуку првостепеног суда, делимично прихватајући дате разлоге. У погледу тужбеног захтева усмерена на утврђење носиоца права прихвата утврђено чињенично стање као правилно и материјалноправни закључак првостепеног суда. Иако налази да је погрешно закључио првостепени суд да тужени није правни следбеник ДП Дискос из Александровца јер је продајом друштвеног капитала извршена својинска трансформација друштвеног капитала у други облик својине што је довело и до промене форме организовања тог предузећа а не успостављања новог субјекта, сматра да је одлука о противтужбеном захтеву правилна будући да тужени није доказао да је у својој организацији и својим средствима начинио предметне фонограме.

Ревизијом тужени - противтужилац добија овакав закључак наводима да су занемарене остале одредбе приложених уговора који су на свеобухватан начин регулисали односе пре снимања фонограма, при чему је плаћање ауторске и интерпретаторске накнаде ангажованим лицима важна чињеница при утврђењу у чијој организацији су фонограми настали, да је тужени-противтужилац уговорима овлашћен да произведе неограничени број плоча што му припада као прозвођачу фонограма у смислу одредбе чл. 126 Закона, да су такви уговори били у пракси свих дискографских кућа у то време, да је прозвођач фонограма морао да уреди своје односе са лицима која су допринела његовом настанку што је урађено предметним уговорима, да су занемарени уговори са СОКОЈ који управо туженог противтужиоца дефинишу као прозвођача, да тужилац противтужени није доставио доказ да је уредио своје односе са осталим актерима, да се погрешно цени садржина Уговора о ексклузивном снимању јер је за све послове које је обавио ТРЗ Јужни ветар (Јувекомерц) тужени исплатио 33,5% ауторског хонорара и 8% на име ауторских права на композицију, текст и аранжман што значи да је све исплаћивао тужени, те да су занемарена правила Римске конвенције.

Одлуке нижестепених судова не могу се прихватити као правно ваљане будући да због погрешне примене материјалног права чињенично стање није потпуно утврђено.

Закон о ауторском и сродним правима у члану 124. дефинише да је фонограм снимак звука, односно низа звукова на носачу звука а да је снимак звука фиксирање звукова на носач звука са којег се они могу слушати, умножити или саопштити путем неког уређаја. У члану 125. прописано је да је прозвођач фонограма физичко или правно лице у чијој је организацији и чијим је средствима фонограм направљен и који сноси одговорност за прво снимање звука, односно низа звукова. Дакле, он је бестелесна ствар јер је дефинисан као снимак звука односно низа звукова, па је потребно разликовати га од телесног носача на коме је он записан. Носач звука је средство на које се фонограм бележи ради даљег умножавања. Снимак звука је фиксирање звука на носач са којег се они могу слушати, умножавати или саопштити. Даље, прозвођача фонограма треба разликовати од издавача, јер је издавач лице које је уговором стекло право да фонограм стави на носач звука, те да носач звука умножи и умножене примерке стави у промет. Прозвођач фонограма може

бити истовремено и издавач али то могу бити и различита лица. Појам произвођача фонограма ограничен је само на лице у чијој организацији и чијим средствима је дошло до првог снимања / фиксирања звука на носач, при чему се произвођачем и у том смислу субјектом права сматра и лице које је за производњу фонограма користило туђа средства ако је то учинило на сопствени економски ризик и на сопствену одговорност.

У првостепеној пресуди нема података о томе када су предметни фонограми, сваки од њих, сачињени, иако се образлаже да је тужилац доставио изванредан табеларни приказ, при чему је неспорно да је АА, Јувекомерцу уговором уступио право власништва на снимцима снимљеним од 1977. године, док из исказа тужиоца и сведока произилази да су снимани почетком 80-тих година прошлог века. У то време право произвођача фонограма није било уређено прописима. У правни систем ово право уведено је Законом о ауторском и сродним правима (Сл. лист СРЈ бр. 24/98), знатно након њиховог сачињавања. Наредни пропис из ове области, Закон о ауторском и сродним правима (Сл. лист СЦГ бр. 61/2004), није садржао одредбе о његовој примени на раније сачињене фонограме. То, у својој иницијалној верзији, није садржао ни Закон о ауторском и сродним правима објављен у „Службеном гласнику РС“ бр. 104/2009, већ је тек његовим изменама, тачније Законом о изменама и допунама из 2011. године, самосталном одредбом члана 45. прописано да се примењује на раније сачињене фонограме произвођача фонограма и на њима снимљене интерпретације, ако од бележења, односно првог издавања и објављивања до дана ступања на снагу овог закона није протекло 50 година, с тим што се почетак рока одређује у складу са чланом 147. став 8. Закона о ауторском и сродним правима. Дакле, право произвођача фонограма установљено је знатно након што су предметни фонограми настали а додатно доцније предвиђена је примена закона и на фонограме који су сачињени у спорно време. Независно од тога што ни фонограми ни права њихових произвођача нису била законом регулисана код нас, оваква делатност обављала се као привредна. У спорно време значајан број привредних субјеката (ОУР, РО, СОУР,) имали су за делатност снимање и издавање звучних записа. Право произвођача фонограма, иначе, не штити духовно стваралаштво већ права привредних субјеката и привредну делатност (финансијску и организациону инвестицију у први запис) од непоштене тржишне утакмице, па би у контексту оцене које лице је произвођач предметног фонограма требало узети у обзир и ко је обављао такву делатност на основу тада важећих прописа. Даље, када се одређена делатност обавља као искључива или доминантна онда није необично да се уговори са трећим закључују према постојећим типским уговорима које припрема управо оно лице које се тиме бави у виду регистроване или претежне делатности. Следом свега изнетог било је неопходно да се приложени уговори цене у духу времена и оквира тадашњих прописа уз свеобухватну анализу његових одредби па и одредби којима је регулисано да се снима за рачун овде туженог-противтужиоца и да ће се снимак прикључити уговору (чл. 1), да се Дискос обавезује да за договорено снимање обезбеди све техничке услове снимања при чему за само снимање уметнику не припада никаква накнада (чл. 5 и 6), да Дискос има право да произведе неограничен број грамофонски плоча под одређеним кодом (чл. 8) а затим их продаје на целој територији СФРЈ у иностранству (чл. 9), да уметнику припада одређени хонорар (чл. 11), да Дискос не може уступити матрицу снимка другом произвођачу (чл. 20) без сагласности уметника. Ово све у контексту чињенице да се произвођачем може

сматрати и лице које је користило туђа средства (студио, опрему..) ако је организовало и сносило ризик стварања фонограма, и да би произвођач требало да има регулисане односе са ауторима и интерпретаторима. Наведено подразумева и оцену да ли је садржина свих приложених уговора идентична, без обзира да ли су типски, будући да је приложен њихов већи број, довођење у везу сваког уговора за фонограмом који је предмет захтева, а затим њихову материјалноправну оцену у контексту других приложених/изведених доказа. Другим речима, нижестепени судови пропуштају да цене садржај појединачних уговорних одредби посебно у погледу права и обавеза странака у вези са сачињавањем сваког фонограма, његовим умножавањем и стављањем у промет, са накнадама у вези са тиражом тј. од "сваке фактурисане плоче", евентуалном одговорношћу за сачињене снимке. Ово нарочито имајући у виду чињеницу да уговори никако нису могли бити усклађени са прописима који су тек касније донети.

Даље, остало је нејасно од каквог су утицаја на коначни закључак достављени планови снимања, који су апсолутно занемарени, приложени рачуни којима су плаћани организациони послови око издања а неки садрже и ставку "хотелски рачуни" за поједине вокалне интерпретаторе, затим расподела хонорара која садржи ставку "студио" и сл. Ово докази јесу занемарени односно нису цењени сви докази као целина.

Основано се ревизијом туженог противтужиоца указује и на стандарде при обављању ове делатности, који су и у то време били познати. Наиме, међународне конвенције које у то време нису биле део домаћег правног поретка јер су ратификоване тек 2002. године, садржале су одређене стандарде у односу на обележавање фонограма и омота легално дистрибуираних примерака. Тако је чланом 5. Женевске конвенције прописано да ако је услов за заштиту произвођача фонограма држава уговорница на основу националног права потребно испуњење формалних услова, они се сматрају испуњеним ако сви овлашћени дупликати фонограма дистрибуирани јавности или њихови омоти носе обавештење које се састоји од симбола (R) који је праћен датумом са годином првог објављивања постављеним на такав начин да се даје разумно обавештење о захтеву заштите. Ако се на дупликатима или њиховим омотима не идентификује произвођач, његов правни следбеник или носилац искључиве лиценце, онда обавештење мора да укључи име произвођача, његовог правног следбеника или носиоца искључиве лиценце. Сличну одредбу у члану 11. садржи и Римска конвенција ратификована у исто време, 2002. године. Из тога следи да је у међународној пракси начин обележавања примерака умножених фонограма, односно омота, био стандардизован, па је и у овом спору то могло указати које лице је одговорно за први сачињени снимак. Извесни омоти су приложени спису али то није цењено нити је њихова садржина утврђена.

Затим, одлуке се заснивају на закључку да тужени противтужилац није доставио доказ да је својим средствима финансирао производњу фонограма без разлога о томе да ли се, а ако не из којих разлога, прихватају достављени докази о расподели хонорара, каква је њихова садржина, да ли имају ставку која се односи на трошкове студија и ако имају шта она обухвата односно од каквог је то утицаја. Ово и код исказа заступника тужиоца коме је поклоњена вера да "Дискос њему није надокнадио трошкове снимања првог записа

нити су то могли да исплате јер сваки покушај да се физичком лицу изврши исплата од стране правног лица је било кривично дело" и да је "подизао свој рејтинг и повећавао извођачка права, ауторска права и тако покривао трошкове студија". Образлаже се и да се уговорима не може доказивати да је уложено у фонограме пре него што су они настали при чему конкретни фонограми и конкретни уговори уопште нису доведени у везу.

Из изнетог произилази да са становишта правилне примене материјалног права, одредбе чл.125 Закона о ауторском и сродним правима, све релевантне чињенице нису разјашњене јер нису цењене све уговорне одредбе а према околностима времена у ком су и оне и фонограми сачињени, као ни сви остали писани докази.

Следом изнетог одлука је укинута применом одредбе чл. 416 ЗПП.

У поновном поступку првостепени суд ће, имајући у виду околности у време сачињавања предметних фонограма односно да се закон примењује на фонограме сачињене пре више деценија, ценити све приложене и изведене доказе у односу на сваки фонограм појединачно, цениће садржину приложених уговора имајући у виду да они не могу бити усклађени са прописима коју у време њиховог сачињавања нису постојали, цениће и исказе сведока, па ће разјаснити у чијој организацији, чијим средствима и на чију одговорност је извршено прво снимање звука. Коначном одлуком решиће и о захтеву за накнаду трошкова целокупног поступка.

**Председник већа – судија
Татјана Матковић Стефановић,с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић